

Arastırma Makalesi/Research Article

İDEAL DEVLET MODELİ ÖNERİSİ*

Erdoğan MERT**

Öz

Modern Dünya'nın modern insanları birer ülkede (devlette), ülkenin (devletin) vatandaşı olarak dünyaya geldiğine ve devletsiz bir dünyayı hayal bile edemeyeceğine göre, bu kavram üzerinde daha fazla düşünülmesi, fikir üretilmesi ve tartışılması gerekir. İnsan, sosyal bir varlık olarak doğası gereği doğumundan itibaren diğer insanlarla bir arada yaşar. Farkında olunmasa da daha doğumdan önce bile anne ve babayla beraber üçüncü bir kişilik bireyin hayatına giriyor: "devlet". Bu çalışmada, "devlet" kavramı incelenerek ortaya bir "ideal devlet" tanımı koymak ve tartışmaya açmak amaçlanmıştır. Çalışma, uygulanabilir yöntemler kullanarak sürdürülebilir bir devlet sistemi önermesi açısından önemlidir. İkincil verilerin taranması yöntemiyle elde edilen bulgular ışığında "devlet" kavramının zamana, coğrafyaya, toplumlara hatta tarif eden teorisyene göre değişebildiği görülmüştür. Devlet kavramı hakkında mümkün olduğunca kısa ama temel bilgilerin sunulmasının ardından bireysel bir "devlet baba" tahayyül ve tasvirini tartışmaya açmayı hedefleyen bu çalışma, "devlet" kelimesinin ilk kullanıldığı zamandan günümüze kadar süren geniş bir sürece bakıp günümüzdeki örneklerinden yola çıkarak daha iyisine ulaşma yönündeki düşünceleri kapsar. Çalışma, teorilerden yola çıkarak tekniğe yönelik fikirleri konu alsada saha çalışmaları yapılmadığı için teorik düzlemle sınırlı kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Devlet, İdeal Devlet, Devletin Unsurları, Devlet Teorileri.

Ideal State Model Proposal

Abstract

Since modern people of the modern world are born in a country (state) as a citizen of the country (state) and cannot even imagine a stateless world, it is necessary to think more about this concept, to produce ideas and to be discussed. Human beings live together with other people since their birth as a social being. Even though he is not aware of it, a third person enters the life of the individual, even before birth with the mother and father: "state". In this study, the concept of "state" was examined and it was aimed to put an "ideal state" description and

---

* Geliş Tarihi/Received Date: 30.10.2017-Kabul Tarihi/Accepted Date: 03.10.2018

DOI: 10.30913/alinterisosbil.347955

Atıf Künyesi/Citation:

Metin içi/In Text: (Mert 2018: Sayfa No)

Kaynakça/References: Mert, Erdoğan.(2018). İdeal Devlet Modeli Önerisi. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi(ASOBİD) Sayı: 4*: 149-169, Doi: 10.30913/alinterisosbil.347955.

**Öğr. Gör. Arel Üniversitesi M.Y.O. Adalet Programı, ankaalive@hotmail.com

open it to discussion. The study is important in terms of proposing a sustainable state system using viable methods. The method of scanning secondary data was used. Findings have shown that the concept of “state” can vary according to time, geography, societies, and even the theorist that describes it. The study includes considerations for achieving a better state. The work is based on ideas from the theory to the technique. However, since the field studies were not carried out, it was limited to the theoretical level.

Keywords: State, Ideal State, Elements of State, Theories of State.

1. GİRİŞ

Modern Dünya'nın modern insanları birer ülkede (devlette), ülkenin (devletin) vatandaşı olarak dünyaya geldiğine ve devletsiz bir dünyayı hayal bile edemeyeceğine göre, bu kavram üzerinde daha fazla düşünülmesi, fikir üretilmesi ve tartışılması gerekir. İnsan, sosyal bir varlık olarak doğası gereği doğumundan itibaren diğer insanlarla bir arada yaşar. Farkında olunmasa da daha doğumdan önce bile anne ve babayla beraber üçüncü bir kişilik bireyin hayatına giriyor: “devlet”. Aslında onun bir “kişi” olduğu kabul edildiğinde bireyler de onun hayatının bir parçası haline geliyor. Öyle ki devlet bireyin üçüncü ebeveyni, birey de onun evlatlarından biri durumunda. Şu halde bir ebeveynin çocuğunu şekillendirmeye çalışması gibi devlet bireyi şekillendirir. Evlatların da ebeveynlerini gözlemleyip kısmen, hatta tamamen değişmesini istediği yönleri olabilir. Bu makale “devlet” kavramı hakkında mümkün olduğunca kısa ama temel bilgilerin sunulmasının ardından bireysel bir “devlet baba” tahayyül ve tasvirini tartışmaya açmayı hedefliyor.

2. DEVLET

Din ve Devlet (Vatan), kelimelerini bir arada birbirlerinin işlerine karışmamalarını ifade eden “laiklik” kelimesini açıklamak için kullanıyoruz. Ancak her ikisi de bir ülke halkının uğrunda can verip can almaya hazır oldukları, bu yoğunlukta benzerleri bulunmayan kavramlar. Türkiye gibi ülkelerde devlet “baba” figürüyle kişiselleştirilip korkunun, saygının, sevginin aynı anda hissedilişinin timsali olmuştur. İngiliz filozof Thomas Hobbes 1588-1679 yılları arasında yazdığı eserinde devlete İncil'deki canavardan esinlenerek “Leviathan” ismini vermiştir (Newey, 2008:18).

2.1. Devletin Tanımı

Tarih boyunca birçok devlet tanımı yapılmıştır. Devletin ortaya çıkışı, işlevi ve geleceği hakkında felsefi çözümler yapılmıştır. Devlet kurumunun oluşmasına yol açan etkenlerin başında tarım devrimi gelir. Özellikle Asya'daki tarım topluluklarının topluluk üzerinde bir devlet olgusunu ilk olarak oluşturduğu söylenebilir (Claessen-Skalnik, 1993:4). Devlet felsefesi alanında fikir beyan eden filozoflardan Platon'da devlet “birlikte yaşama zorunluluğundan doğan”, Aristoteles'te “doğal bir oluşum”, Ancillon'da dil gibi iletişim ve toplumsallıktan doğan, Hobbes'da herkesin herkese karşı savaşını sona erdirmek için ortaya çıkan, Rousseau, Hobbes ve Locke'da toplum

sözleşmesinin sonucu, Fichte’de saf insan amacının yüce aracı, Schelling’de mutlak olan, Hegel’de tüzel irade olarak ahlaksal tin, Cicero’da hukukun sonucu olarak betimlenir. Günümüzde de birçok siyaset bilimci ve filozofun farklı tanımları vardır (Oppenheimer, 2005:29). Hukuki açıdan devlet, genellikle unsurlarından hareketle tanımlanır. Buna göre devlet; “Ülke adı verilen belirli bir toprak üzerinde yaşayan insan topluluklarının bir egemenlik anlayışı ve hukuku içinde bir siyasi iktidar altında örgütlenmesidir.”

2.2. Devlet Kelimesinin Kökeni

Eski Yunanlar “devlet” için “polis (poliz)” terimini kullanırlardı ki, bu “site (cité)”, yani “kent” demektir. Romalılar ise “devlet” karşılığında civitas veya res publica kelimelerini kullanırlardı. Civitas, “site, medine, şehir devleti” demektir. Res publica ise şey (res) ve kamu (publica) kelimelerinden oluşmakta “kamu malı”, “herkese ait şey” anlamına gelmekteydi. Bu kelime daha sonra Fransızcaya “république” yani cumhuriyet anlamında geçmiştir. Ortaçağda devlet için *imperium, regnum* (hükümdarlık, krallık) gibi terimler kullanılmıştır. Yine ortaçağ boyunca devlet yerine zaman zaman, *populus, gens* (klan), *terra, terre, land* (toprak, yer, ülke, memleket) gibi terimler de kullanılmıştır. Yine ortaçağ boyunca devlet yerine *citta, cité, ville, bourg* gibi “kent” anlamına gelen terimler de kullanılmaya devam etmiştir (Jellinek, 1911:221-226).

Devlet kelimesinin İngilizce karşılığı state, Fransızca karşılığı ise Etat, Almanca karşılığı staat, İtalyanca karşılığı stato, İspanyolca estado’dur. Bunların hepsinin kökeni Latince status kelimesidir (Cadoux, 1988:23). Ancak Latince status, “devlet” demek değil; “hâl”, “durum”, “vaziyet” demektir (Türk Hukuk Kurumu, 1944:576). İlk defa İtalya’da XVI’ncı yüzyılda, devleti ifade etmek için *stato* terimi kullanılmaya başlandı. Stato terimini modern anlamda devlet karşılığında ilk kullanan kişi Hükümdar (Il Principe) (1513) isimli eserinde Machiavelli olduğu kabul edilmektedir. 1500 ve 1600’lerde “stato (devlet)” kelimesi Fransız, İngiliz ve Alman dillerine girmiştir (Jellinek, a.g.e.:221).

2.3. Devletin Unsurları

Bir devletin kurulabilmesi için gerekenler: Devlet denen şey, bir insan topluluğu olduğuna göre, her şeyden önce bir devletin kurulabilmesi için insanlara ihtiyaç vardır. İnsan topluluğu devletin ilk unsurudur. İkinci olarak bir devlet kurmak isteyen insanlar bu devleti havada ve denizde kuramayacaklarına göre, toprağa ihtiyaçları vardır. Toprak parçası devletin ikinci unsurudur. Ancak yeryüzünde sahipsiz toprak

yoktur. Bütün topraklar birer devlete aittir. O hâlde mevcut bir devlete ait bir toprak parçasını o devletten koparmaları gerekmektedir. Ancak devletler genellikle buna izin vermezler ve buna teşebbüs edenleri şiddetle cezalandırırlar. Bu nedenle bir devlet kurmak isteyen insanlar, bunu her halükârda gerçekleştirmek istiyorlarsa, mevcut devlete karşı şiddet yoluyla cevap vermeleri, mevcut devleti şiddet yoluyla yenmeleri ve o toprak parçası üzerinde egemen olmaları gerekir. İşte devletin üçüncü unsuru egemenliktir. Bu üç unsurun varlığı yeterli değil, bir de uluslararası tanınırlık şartı vardır.

Özetle bir devlet, belirli bir insan topluluğunun, belirli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurmasıyla oluşmaktadır. Bundan yola çıkarak devleti, belirli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurmuş insan topluluğu olarak tanımlayabiliriz.

2.4. Devletin Rolü

Antik çağda yapılan tartışmalardan itibaren devletin insan hayatındaki rolü belirlenmeye çalışılmıştır. Devletin insan doğasının gereği ortaya çıktığı ve toplu halde yaşamının getirdiği doğal bir sonuç olduğu fikri öne çıkmıştır. Bu noktaya gelişin insanın “siyasal hayvan” şeklinde tanımlanmış olmasıyla alakası vardır. Hayvanlardan farklı olarak insan topluluğunu bir arada tutmak, iyiliğini ve ilerlemesini sağlamak için aynı hedef çevresinde toplamak gerekiyordu ve bunun için toplumun idare edilmesine ihtiyaç vardı. Bunu sağlamanın temel koşulu bireyler arasında adaleti sağlamak ki devletin en önemli rolü de bu oldu. Toplumda adaleti, mümkün olduğunca eşitliği sağlamak için yine insanların organize olup birtakım kurumlar oluşturmaları gerekti. İnsanların bir arada huzur ve barış içinde yaşamalarını sağlamak üzere yine insanların arasından çıkan veya seçilen bireylerin görev almalarına ihtiyaç oldu. Toplumun ihtiyaçları çeşitlenip arttıkça bunları karşılamak için yeni kurumların oluşturulması gerekti, o kurumların toplamı da devleti oluşturdu.

Toplumun huzur, barış, adalet gibi temel gereksinimleri sağlayan kurumları birer organ, bu kurumları oluşturan bireyleri birer hücre gibi düşünürsek bunların oluşturduğu yapıya da “devlet” adı verilen bir beden, organizma diyebiliriz. Böylece devletin de bütün organizmalar gibi bir ömrü olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Daha önemlisi her organizma gibi devletin de daha önce bilmediği yeni etkilere tepki verebilmek üzere yeni organlara ihtiyaç duyacağı, yani evrim geçirip gelişeceği de öngörülebilir. Örneğin, nasıl bir canlı hayatını tehdit eden bir saldırıyla karşı karşıya kaldığında güvenlik ihtiyacı beslenme, barınma, üreme gibi

diğer temel ihtiyaçları unutturuyorsa, saldırıya uğrayan bir devlet de diğer bütün işleri bir kenara koyup savunma refleksi gösterir. Saldırıların niteliği ve niceliğinin artması devletin savunmaya dönük yeni bir organ geliştirmesine sebep olur. Bu organ tehdit geçtikten sonra da muhtemel tehditlere karşı hazır tutulan hatta caydırıcı unsur olması açısından sergilenen bir araç haline gelmiş ve günümüz dünyasında devletlerin üstlendiği en temel rolün aygıtı haline gelmiştir. Öyle ki toplumu oluşturan bireyler, devletin can güvenliklerini koruma rolünü rahatça oynayabilmesi için en temel bireysel haklarından bile feragat edebilmektedirler.

Ünlü siyaset bilimci Andrew Heywood, devletin toplum hayatındaki rolüne ilişkin farklı görüşleri bir araya getirerek örneklendirmiştir. Devlet iktidarına ilişkin birbirleriyle çelişen yorumlar, aynı zamanda devletin üstlenmesi gereken role veya sorumluluklara dair açık ipuçları vermektedir. Devletin neler yapması, hangi işlevleri veya sorumlulukları ifa etmesi, hangilerini özel bireylere bırakması gerektiği, birçok bakımdan, seçim siyasetinin ve parti rekabetinin ilgi alanları arasındadır. Devleti temelden kötü ve gereksiz bularak dışlayan anarşistleri bir tarafa bırakacak olursak, tüm siyaset düşünürleri devleti bir şekilde değerli bulmuşlardır. “Devleti ez” şeklindeki Leninist slogandan ilham alan devrimci sosyalistler bile, kapitalizmden komünizme geçiş sürecine nezaret edecek “proleterya diktatörlüğü” şeklindeki geçici bir proleterya devletine ihtiyaç olduğunu kabul etmişlerdir. Bununla beraber, devletin tam olarak hangi rolü oynaması ve dolayısıyla devlet ile sivil toplum arasındaki temel dengenin nasıl kurulması gerektiği konusunda derin bir görüş ayrılığı vardır (Heywood, 2014:136).

Bu çerçevede geliştirilen çeşitli devlet şekilleri şöyle sıralanabilir:

- Minimal Devlet
- Kalkınmacı Devlet
- Sosyal-Demokrat Devlet
- Kamusallaştırılmış Devlet
- Totaliter Devlet

2.5. Devletin Kökeni ile İlgili Görüşler

Devletin varlık ve ortaya çıkış temeli siyaset felsefesinde başlı başına bir sorunu ifade eder, “devletin niçin var olduğu” sorusuyla birlikte değerlendirilmelidir. Örneğin platon “politika” adlı eserinde, devletin varoluş nedenini ve temelini insanların bir arada yaşama ve birbirlerine gereksinme olgusundan hareketle açıklar. Çoğu siyaset kuramında devletin kökenini açıklamak için doğa durumu adı verilen bir varsayım kullanılır. Siyasette doğa durumu gerçek bir durum olarak tasarlanmaz. Sadece devletin varoluş nedenini açıklamak, devletin varlığını temellendirmek amacıyla uydurulmuş bir şeydir ve hiçbir devlet, siyaset ve yönetim örgütlenmesinin olmadığı, insanın tamamen doğal halde bulunduğu bir manzarayı ifade eder.

Doğa durumunda herkes doğa yasalarına bağlıdır. İnsan doğasının hem hak koruyan ve hem de haksızlığa eğilim gösteren farklı yanları olduğu için kimi filozoflar bunu rahatsız edici olarak değerlendirmiştir ve buradan hareketle, adına toplum sözleşmesi dedikleri bir sivil sözleşmeyi gerekli görmüşlerdir. Bazı başka düşünürler de, doğa durumunu gerçek eşitlik durumu olarak görüp devletin ortaya çıkışını da eşitsizliğin doğuşu olarak nitelendirmişlerdir.

Devletin kökenini açıklamak, bir bakıma, devletin tanımlanması, amaç, görev ve sorumluluğunun belirlenmesi ile yakından ilgilidir. Tarih boyunca devletin kökeni konusunda, çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Örneğin, bunlar içinde en eski olanı, devletin ailenin çoğalmasından meydana geldiği görüşüdür. Bir diğeri, devleti tamamen güce dayandırır. Buna göre, güçlülerin zayıfları egemenlikleri altına almaları ile devlet oluşmuştur.

Bir diğer görüş, devleti bir «olgu» olarak görür. Kimine göre bu biyolojik, kimine göre toplumsal, ya da doğal bir olgudur. Bir başkası, devletin kökenini toplumsal sözleşmeye dayandırır.

Marksist görüş ise, devletin kökenini toplumun yapısında arar. Buna göre devlet, ekonomik çıkarları çatışma halinde bulunan toplumlarda, üretim araçlarını elinde bulunduran güçlü sınıfın, diğerlerini sömürme aracıdır. Sınıflı toplumların ortadan kalkması ile devlete de gerek kalmayacaktır.

Devletin kökenini açıklayan kuramlar, başlıca iki kümede toplanabilir. Bunlardan biri, devleti bir olgu olarak görenler, diğeri ise, devleti insan iradesinin bir ürünü sayanlardır.

2.5.1 Olgu Kuramları

Devleti bir olgu olarak gören kuramlar arasında, devleti “biyolojik”, “toplumsal” ve “doğal” olgu olarak gören kuramlar yer alır. Biyolojik kurama göre, nasıl insan biyolojik bir olgu ise, devlet de öyledir, devletin de organları, işlevi ve yaşamı vardır. Toplumsal kuram ise, ilkel toplumdaki devlete ulaşmayı, toplumsal gelişmelerle açıklar. Doğa olgusu yandaşları, devleti insan iradesinin dışında, bir doğa olgusu olarak görürler. Bu görüş yandaşlarından bazıları, devletin ilkel toplumlarda bir grup insanın, diğerlerine egemen olması sonucu ortaya çıktığını ileri sürerler. Buna göre devlet, kümeler arasındaki çatışmalardan doğmuştur. Kimilerine göre, bu siyasal bir farklılaşmadır; devlet, yönetenler ve yönetilenler farklılaşmasının bir sonucudur. Devlet, doğal bir olgudur.

2.5.2. İrade Kuramları

Devleti insan iradesinin bir ürünü olarak gören kuramlar arasında, “kuvvet”, “aile”, “toplumsal anlaşma” gibi çeşitli kuramlar yer alır. Bunlar arasında ilginç olanı, toplumsal anlaşma kuramıdır. Bu kuramın çeşitli açıklamaları yapılmıştır. İnsan, insanın kurdudur diyen Hobbes’a göre, birbirleri ile savaş durumunda olan insanlar, bu felaketten kurtulmanın yolunu, güvenlik ve barış içinde yaşamının aracı olarak devleti oluşturmada bulmuşlardır. Hobbes’a göre, devleti meydana getiren toplumsal anlaşmadır. Bu anlaşma, insanlar arasındaki karmaşayı önlemiş ve devlet kurulmuştur.

Locke ise, toplumsal anlaşmayı açıklarken insanın doğuştan özgür olduğunu, insanların özgürlüklerinden fedakârlık etmeleri, ancak devlet toplumunun getireceği yükümlülüklerle katlanmaları ile olacağını söyler. Bunun amacı da, herkese iyilik, güven ve barış sağlanmasıdır. Toplumsal anlaşma ile herkes, toplumun diğer bireylerine karşı, çoğunluğun karma uymayı kabul etmiştir. Kısaca belirtmek gerekirse, siyasal toplumun oluşmasına, toplumu oluşturan özgür insanlar razı olmuşlardır. Siyasal toplumu insan iradesi oluşturmuştur.

Toplumsal anlaşmayı, Rousseau ise, aşağıdaki gibi açıklar. İnsanlar toplum halinde yaşamaya karar verdiklerinde, hakları ile birlikte topluma girmiş olurlar. Her ortak, bütün haklarıyla birlikte, kendisini topluluğa devreder. İnsan topluluğa girerken, haklarından vazgeçmiştir; hakları ile birlikte toplumun üyesi olmuştur. “Herkes kendini, herkese vermekle, hiç kimseye vermemektedir”. Bu nedenledir ki, egemenlik toplulukta, başka bir deyişle halktadır. İşte, insanın hakları ile birlikte topluma girmesine, toplumsal sözleşme denir. Bu üstü kapalı (zımni) bir sözleşmedir.

Gerek olgu, gerek irade kuramları, tarihi gelişim içerisinde çeşitli amaçlar için kullanılmıştır. Örneğin, devleti bir doğa olgusu olarak gösteren kuram, totaliter devlete olanak hazırlamış ve mutlak monarşiyi yasal gösterme amacı için kullanılmıştır. Buna karşılık, devleti insan iradesinin ürünü sayan kuramlar ise, insanı üstün bir değer olarak kabul etmiş ve özgürlüklerin gelişmesine yardımcı olmuşlardır.

Görülüyor ki, bu görüşlerden birine, ya da diğerine üstünlük verilmesi, devletin çeşitli amaçlar için kullanılmasına olanak sağlamıştır.

3. İDEAL DEVLET

“En iyi devlet” sorusu, Platon’dan çok önce ve büyük bir istekle tartışılmıştı. Ama Platon, bu soruyla ilgilenmemektedir. Onun aradığı en iyi olan değil, “ülkü” (ideal) devlettir (Cassirer, 1984:79).

Platon’dan etkilenen Fârâbî, “Medinet’ül Fâzıla” (Erdemli Şehir) adlı eserinde ütopyik bir devlet tasarlamıştır. Ona göre, insanlar yardımlaşarak bir arada yaşamalıdır. Sağlıklı bir organizmada bütün organlar nasıl uyumlu bir şekilde çalışıyorsa, toplum da böyle olmalıdır. Kötü insanlar toplumdaki çıkarılmalıdır. Erdemli şehirde gerçeklikler, doğruluklar, iyilik ve güzellikler birleşirler. Bunu sağlayan bu şehrin yöneticisidir. Yönetici, peygamber ile filozofun erdemlerini kendinde toplayan kişidir ve bu özelliklerini topluma yayarak devleti yönetir. Bireylerin de yöneticinin bilgilerine katılmasıyla mutlu bir şehir doğar.

İdeal devlet adaletin üstünde yükselir. Adalet de insanlar için tapınılan, hep aranılan ancak başkalarının ellerinden geldiği için her zaman eksiktir. Toplumun bireyleri adaleti arındırılmış duygularla ve empatiyle gerçekleştiremezler. Her zaman araya subjektif bir şeyler girer. İslâmiyet’te adalet kısasa kısasa yöntemiyle ve Hz. Ömer gibi adalet timsali insanların varlığıyla sembolizm üzerinden yürütülürdü. Ancak bu kısasa kısasa yöntemi de yapana eşit muamele olarak görünse de, özünde sadece bir cezalandırma değildir. Adalet, korkunç olaylar olduktan sonra herkes için, suçu işleyenin yaptığını anlayabilmesini sağlayabilecek, mağdurların mağduriyetini olabildiğince ortadan kaldırabilecek, durumu düzeltebilecek en üst düzey uygulamalardır. Ancak adalet her zaman cezalandırma olarak algılanmıştır. Ölüm cezası da bunlardan biridir. İdeal devlet, öldürmez. Kendini kendi bireylerini öldürmekten men edebilecek bir varlık ortaya koyar. İdeal devlet katil değildir, katillere karşı bile aynı şekilde karşılık.

Bütün edinilen bilgiler ve her bireyin zaten yaşamakta olduğu devlet-vatandaş ilişkisi tecrübesi ışığında devletin teoride ve pratikte ne olduğuna dair kaniya ek olarak ne olması gerektiğine dair de bir fikir oluşturulabilir. Yönetim şeklinin “demokrasi” olması beklenir. Kavramları teorisyenlerin teorileriyle anlamaya çalışıyoruz. Mesela Sartori demokrasi için şöyle diyor: “Demokrasi kavramının çok geniş ve çok yönlü bir kavram olmayı hak ettiğine hiç şüphe yok çünkü demokrasi şimdiye kadar genellikle bir uygarlığın, daha yerinde bir söyleyişle, Batı Uygarlığı’nın (bugüne değin) meydana getirdiği siyasal bir yapının adıdır” (Sartori, 2014:18). Demokrasinin gerekliliğini Sartori’nin teorisi üzerinden değil teorisyenliği üzerinden açıklayabiliriz. Olaylar ve kavramlar üzerine düşünmek, düşüncelerini paylaşmak sadece Sartori gibi kuramcılara has bir şey değildir. Her bireyin temel manevi ihtiyaçları içerisinde “saygı görme, kendini ifade etme” ihtiyacı büyük bir yer kaplar. Devletleşmenin bir arada yaşamak isteyen toplumun doğal toplumsal ihtiyaçlarından kaynaklanan doğal bir durum oluşu gibi demokrasi de aynı doğal sürecin bir ürünüdür. Burada “demokrasi” derken sonradan çeşitlenmiş olduğu için bugün “doğrudan demokrasi” dediğimiz, kavrama kaynaklık eden çeşidinden bahsediyoruz.

Düşünmek insanoğlunun nefes aldığı sürece, kalp atışı gibi gece uyurken bile sürmekte olan beyin faaliyetinin sonucu olduğu gibi düşüncelerini yaymak da bu sürecin sonucu olan bir temel ihtiyaçtır. İnsan nasıl (ifade etsin-etmesin) çevresindeki bireyler hakkında fikirlere, duygulara sahipse, aynı şekilde kurumlar, kavramlar, yönetenler hakkında da fikirlere sahiptir. Sadece yönetim sistemi bu fikirlerin ifadesini baskılar ya da özgür bırakır. Baskıcı yönetimler ağızları kapatabilirler ancak beyinleri durduramazlar. Kendini sözlü-yazılı şekilde ifade edemeyen bireyler, toplumlar bir noktaya kadar sıkıştıklarında patlarlar ve kendilerini fiziksel olarak ifade ederler ki bu durum yönetimin, kurumların, halkın zarar görmesiyle sonuçlanan bir durumun tarifidir. Demokrasi, toplumun doğal ihtiyaçları doğrultusunda oluşturdukları bir devletin doğal yönetim şekli olmalıdır zira bireylerin her ne konuda olursa olsun fikirlerini ifade etme, öğrenme, öğretme, paylaşma ihtiyaçlarını sürekli olarak karşılamalarını sağlar.

Yalın ve en kısa anlatımıyla Demokrasi; siyasal yaşamda “Halk Egemenliği”dir. Siyasal örgütün en önemli ve son hedefinin, insanların mutluluğunu sağlamak olduğu düşüncesinden yola çıkar ve tümüyle cahil, budala ya da onulmaz derecede çıkarıcı olmadıkça, insanların ortak iyilikleri konusunda anlaşabilecekleri ve bu nedenle de halk çoğunluğunun siyaset ve yönetim üzerinde belirleyici bir ağırlığının olması gerektiği inancına dayanır (Anıl, 2006: 9).

3.1. Yönetim

Eğer hedefimiz, vatandaşların siyasi kararlara katılabilmesi için en fazla imkân sağlayacak demokratik bir yönetim sistemi oluşturmaksa, o zaman küçük ölçekli bir politik sistemde avantaj doğrudan demokrasiden yanadır. Ancak eğer hedefimiz, vatandaşları ilgilendiren daha önemli meselelerle etkin olarak ilgilenebilmesi için daha geniş bir alan sağlayacak bir demokratik yönetim sistemi oluşturmaksa, o zaman bu kadar büyük bir birim için daha avantajlı olan temsili sistemdir. Vatandaşlarının katılımı ve sistemin etkinliği arasındaki ikilem budur (Dahl 2015:125). Ancak nüfus ve alan büyüklüğünün doğrudan demokrasiyi imkânsız kıldığına dair ortaya atılmış savların teknoloji sayesinde günümüz Dünyasında ne kadar geçerli olduğunun araştırılması gereklidir. Yine de internet sayesinde Dünyanın öbür ucundaki insanlarla yan komşuyla konuşur gibi tartışabilmek, çevrimiçi imza kampanyaları düzenleyerek hükümet kararlarını etkileyebilecek bir sivil toplum baskısı yaratabilmek şimdiden gerçekleşmiş olan bir zamanların “hayal”leridir. İnternetin demokrasi üzerindeki etkilerini eleştirenler de olacaktır. Örneğin Dahrendorf şöyle eleştiriyor: “İnternet, tartışmalara her ne kadar soyut da olsa geniş bir katılım olanağı sağlıyor hiç şüphesiz. Ancak söz konusu olan, burada kastedilen anlamda bilgiden yana zengin bir siyasi tartışma değil, çünkü internette yürütülen geniş bir tartışmanın karşı karşıya olduğu sorunlardan biri, ne durumunu ne de sonucunu bilmememiz gerçeğidir. Hiç kimse şöyle diyemez: ‘Geçen üç ay içinde internette vergi politikası hakkındaki bir tartışmaya katıldım ve şimdi kamuoyunun hangi yöne eğilimli olduğunu biliyorum.’ Tartışmanın sonu yok ve bir çizgi çekmek müthiş zor” (Dahrendorf, 2015:74).

Hâlihazırda ülkemizde de pek çok kamu hizmeti e-devlet sistemi üzerinden sunulur hale gelmiş durumda. Bu bilgi akışının tek taraflı olmaktan çıkıp bireyden de devlete bilgi taşınması imkânsız değildir. Aslında internet üzerinden imza toplama kampanyaları düzenleyen organizasyonların bağlayıcılıkları olmasa da kimi zaman resmi kurumların kararlarını etkileyebildikleri görülüyor. Vatandaşların istek, dilek veya şikâyetlerini “Bimer”, “Cimer”, “Beyaz Masa” gibi kanallar vasıtalılarıyla Başbakanlığa, Cumhurbaşkanlığına, Belediye Başkanlığına iletebildikleri ve tüm başvurularına cevap alabildikleri, ciddi oranda dikkate alınıp çözüm bulabildikleri bir çift yönlü iletişim zaten işler durumdadır. Bilgisayar ve internet sayesinde doğrudan demokrasinin de hayal olmaktan çıkmakta olduğunu düşünerek “Devlet ‘temsili’ değil ‘doğrudan’ demokrasiyle yönetilmeli” denilebilir.

Günümüz şartlarında, bilgisayar ve internet sayesinde doğrudan

demokrasiye geçmek mümkündür. Bunun ilk adımı devlet hizmetlerinin çevrimiçi sunulmasını ifade eden e-devlet sisteminin yerleşmesi, ikinci adımı vatandaşların devlete öneri, dilek, şikâyetlerini çevrimiçi gönderip yine çevrimiçi oy kullanabilmelerini ifade eden e-demokrasi sistemidir.

Muhtarlıklar vatandaş-devlet buluşma noktası olabilir. Vatandaş kimliği ile birlikte muhtarlığa gelip, kimliğini kart okuyucuya okutup kendisine tahsis edilen bilgisayar terminalinde açık bulunan “e-devlet” ekranı üzerinden bütün görüşlerini yazabilir. Bu sayede gündemdeki konular üzerinde sürekli ve gerçek zamanlı “referandum” sistemi işler. Ancak vatandaş gündem dışı konularda da her konudaki fikirlerini bu sistem aracılığıyla devlete iletebilir. Bu iletilen bilgiler bütün muhtarlıklardan akan verileri depolayan merkezdeki personel tarafından anında işlenip yönlendirilebilir, gerekiyorsa ve mümkünse anında cevaplama yapılabilir. Bu merkezdeki personel özellikle bu işler için yetiştirilebilir ve her birisi alanında uzmanlık seviyesinde eğitilebilir. Vatandaş-Devlet arasındaki Muhtarlık köprüsü aynı zamanda buluşlar açısından da işlevsel olabilir. Her vatandaş bu köprü üzerinden buluşlarını, fikirlerini, teorilerini gerçek zamanlı olarak iletebilir. Gönderim anı aynı zamanda tescil zamanıdır ve ayrıca tescil gerekmez. Vatandaşın gönderdiği buluş daha önceden başkası tarafından iletilenlerden farklı ise, anında yapılan tarama sonucunda orijinal olduğu tespit edilirse derhal patent altına alınabilir ve ilgili vatandaşın bilgi haznesine eklenip kart okuyucu üzerinden kimliğine işlenebilir. Ayrıca buluşun önemi ölçüsünde belirlenen vatandaşlık puanı da anında işlenebilir. Gönderilen fikirlerin “anlamsız, gereksiz, saçma, uçuk” gibi değerlendirmelerle negatif vatandaşlık puanı olarak işlenmesi söz konusu olmamalı. İletilen bilgi yararlı değilse herhangi bir işlem gerektirmez ancak yararlı ise pozitif sonuçlar doğurur. Bu işlemleri vatandaşlar kendi evlerinde bulunan bilgisayar sistemi aracılığı ile de yapabilirler. Muhtarlıklar, evinde bilgisayarı olmayan ya da olsa da çeşitli nedenlerden dolayı kullanamayacak durumda olan vatandaşlara destek olmak üzere düzenlenebilecekleri için önemlidir.

3.2. Sosyal Statü

Devletin vatandaşı olmayı kabul etmiş herkes, kendilerine ömür boyu bağlanmış olan “vatandaşlık geliri” (örneğin 2000 TL) dışında herhangi bir maddi gelir elde etmeye çalışmayacağını kabul etmeli. Vatandaşlar arasındaki sosyal statü sembolü "para" değil “vatandaşlık puanı” olmalı. 18 yaşını doldurmuş her vatandaşın kimliğine değişmez geliri olarak belirlenen vatandaşlık geliri tanımlandığı anda 100 vatandaşlık puanı da standart değer olarak tanımlanmalı. Vatandaşın

bundan sonraki faaliyetlerine göre vatandaşlık puanı değişebilir. Vatandaşlık puanında üst sınır olmamalı, vatandaş yaptığı faydalı işler karşılığında vatandaşlık puanını sınır olmaksızın arttırabilmeli. Toplum düzeni içerisinde kaçınılmaz olarak ortaya çıkacak vatandaşlar arası karşılaştırma ve öncelik tanıma gerektiren durumlarda başvurulacak tek ölçek “vatandaşlık puanı” olmalı.

3.3. Vatandaşlık

Devlet 18 yaşını doldurmuş her vatandaşa vatandaşlık geliri bağlamalı. Bu gelir ömür boyu ödenmek üzere tanımlanmalı, artmamalı veya azalmamalı. Vatandaş, bu gelir karşılığında günlük 8 saat hesabına göre haftada 40 saatlik mesaisini devlete vermekle yükümlü olmalı. Ayrıca vatandaş diğer vatandaşlara iyi davranmakla, bencillikten uzak bir şekilde diğer vatandaşların huzur, sağlık ve mutluluklarını da kendi huzur, sağlık ve mutluluğunu gözetir gibi gözetmekle, başkasına maddi veya manevi herhangi bir zarar vermemekle yükümlü olmalı.

3.4. Devlet-Vatandaş İlişkileri

Devletin başta gelen ödevi, insanları, onları mutluluğa ulaştıracak bir biçimde yetiştirmek ve eğitmektir. Bu eğitimin temeli de ahlak olacaktır (Aybay, 2005:213).

Devlet günümüzde olduğu gibi vatandaşından farklı bir şahsiyet değil, hücrelerini vatandaşların oluşturduğu bir organizma olmalı. Dolayısıyla sistem, her hücrenin gövdenin kaynaklarıyla beslenerek yapısı dolayısıyla yapmaya elverişli olduğu görevi ifa edişi örneğinde olduğu gibi çalışmalı. Bu, sürdürülebilir ekonomik sistem için de geçerli modeldir.

Devlet vatandaşlarına “kimlik” kartı vermeli. Bu kart vatandaşın bilgilerini içeren bir elektronik bilgi kaynağı olmalı. Aynı zamanda ödeme aracı olarak da kullanılabilir. Vatandaşlar belirli aralıklarla psikolojik ve tıbbi tetkiklerden geçirilmeli. Vatandaşın ruh sağlığı ile beden sağlığı eşit ağırlıkta öneme sahiptir. Vatandaşın beden ve ruh sağlığı ile ilgili tüm bilgiler kartına yüklenmeli. Vatandaşın geliri yine bu karta tanımlanmalı. Vatandaşlar arasında "nakit" para kullanılmayıp, tüm ödemeler kimlik kartlarının alışveriş noktalarında bulunan kart okuyuculara okutulmasıyla gerçekleşmeli. Bu kartlar GPS (ya da tercihan ulusal bir küresel yer belirleme sistemi) vericisi, bu vericiye enerji sağlayan bir güç kaynağı ve GPS vericisini aktive eden bir mekanizma içermeli. Vatandaş tehlikede olduğunda, özellikle diğer insanlardan

uzakta, örneğin kırsal alanda yaralandıysa bu mekanizmayı çalıştırarak GPS uydusu üzerinden devletin acil yardım merkezine sinyal gönderebilmeli. Acil yardım merkezi sinyali alır almaz vatandaşın kartından gelen sinyalin haritadaki merkezine göre derhal bir kara, deniz veya hava aracıyla kurtarma ekibini gönderebilmeli. Vatandaşlar bu sinyalin hangi durumlarda kullanılabilceği konusunda bilgilendirilmeli, gereksiz kullanımlar yüksek miktarda vatandaşlık puanı silinmesini gerektiren bir suç olduğu bildirilmeli.

3.5. Adalet

Devlet sınırları içinde “ceza evi” bulunmamalı. İşlenen suçların karşılıkları vatandaşların vatandaşlık puanlarından düşülmeli. Vatandaşlık puanı 0 (sıfır) olan birey vatandaşlıktan çıkarılıp, sınır dışı edilmeli. Bazı suçlar var olan vatandaşlık puanından bağımsız olarak vatandaşlıktan çıkarmakla cezalandırılmalı. Örneğin; başka bir vatandaşı öldürmüş olan ve suçu sabit bulunan bir vatandaş, vatandaşlık puanı “bir milyon” bile olsa, bu puan sıfırlanarak vatandaşlıktan atılmalı. Vatandaşın vatandaş karşı işlediği suçların tamamı, vatandaşın devlete karşı işlediği suçlar kapsamında olmalı.

3.6. İstihdam

Devlet vatandaşların öncelikle “temel” ihtiyaçlarını temin etmeye yönelik tesisler oluşturmali. Bu ihtiyaçların bedeli ne kadar yüksek olursa olsun ülke sınırları içinden temin edilmesini sağlanmalı. Gıda ihtiyacını karşılamak üzere tarıma öncelik verilmeli. İhtiyaç duyulan ürünlerin yetiştirilebileceği uygun alanları tespit etmeli. Bu alanların çevresinde bu işleri idame ettirecek vatandaşlar için konutlar üretmeli, buralarda çalışmak üzere vatandaşları davet etmeli. Öncelikle istekliler arasında gerekli bilgiye sahip olanları görevlendirmeli, gerekli bilgiye sahip vatandaşlardan orada çalışmaya istekli olan çıkmazsa istekli olanlara eğitim vermeli veya başka yerlerden mecburi hizmet kapsamında atama yapmalı. Bütün atamalarda gönüllülere öncelik verilmeli. Gıda gibi temel ihtiyaçların yanında eğitim, ruh ve beden sağlığı, barınma gibi temel ihtiyaç kalemlerine yönelik tesisler de vatandaşlardan oluşan iş gücünü değerlendirmek üzere devlet tarafından kurulmalı. Devletin herhangi bir vatandaşa haftalık 40 saatlik mesaisini kullanacak iş vermemiş olması o vatandaşın ömür boyu bağlanan gelirinde herhangi bir kesinti yapılacağı anlamına gelmemeli, bahsi geçen vatandaşlık gelirinin vatandaş olmak dışında bir koşulu bulunmamalı. Ancak sosyal adalet başta olmak üzere birçok açıdan vatandaşın devlete ait haftalık 40 saatinin doldurulması için gerekli önlemler ivedilikle alınmalı. Örneğin; tıp doktoru olarak

yetiştirilip haftalık 40 saatlik mesaisini doldurmakta olan bir kadın doktorun bakıma ihtiyacı olan küçük çocuğu için, kendisine iş verilmemiş olan başka bir kadın görevlendirilip haftalık mesaisinin mümkün olduğunca tamamına yakını bu ve benzeri görevlerle doldurulmalı. Vatandaşın kendisine verilen göreve itiraz hakkı olmalı. Kendisi için daha uygun ve müsait bir görev önerme hakkı olmalı. Bir vatandaşın başka bir vatandaşı herhangi bir görev için önerme hakkı olmalı.

3.7. Çocuk

Bir çocuk doğduğu anda ona bir kimlik kartı tanzim edilip “çocuk vatandaş geliri” (örneğin aylık 1000 TL) yüklenmeye başlanmalı. Bu kart ile çocuğun ihtiyaçları temin edilmeli. Örneğin “biberon” satın alınabilirken “makarna” satın alınmamalı. Harcama çocuğun velayetine sahip kişi veya çift tarafından yapılabilir. Velayeti alacak istek ve yeterliliğe sahip kişi veya çift bulunmuyorsa devletin atadığı vasi veya kurum tarafından yapılmalı. Nüfus planlaması, gerekli insan gücünün merkezi hesaplamalarla yapılmasını temin eden devlet tarafından yapılmalı. Örneğin nüfus, planlanan ve ihtiyaç duyulan iş gücü sayısının üzerindeyse çiftlerin doğacak ikinci çocukları için çıkarılan kimlik kartlarına herhangi bir maaş bedeli tanımlanmayabilmeli. Bu durumda çiftler ikinci çocuklarının masraflarını kendi gelirlerinden karşılamak zorunda kalacaklar, ancak yine de bu caydırıcı unsur onları ikinci çocuk için kararlı olmaları durumunda engellemeyecektir. Ancak nüfus fazlalığının kritik seviyelere ulaştığı hallerde üçüncü çocuğa niyetli ya da sahip olan çiftlere yaptırım da uygulanabilmeli. Örneğin ikinci çocuğun kimliğine gelir tanımlanmamışken genel planlamaya muhalefet ederek üçüncü çocuğu dünyaya getiren çifte ilk çocuğun masrafları da yüklenebilir, ilk çocuğun kimliğine tanımlanan gelir de kesilebilir. Ya da bu tür kesintiler temel vatandaşlık haklarına aykırı kabul edilip çocuğun geliri yerine ebeveynlerin vatandaşlık puanlarında cezai indirimler uygulanması yoluna gidilebilir. Tersine, nüfusun gerekenden az olduğu dönemlerde de teşvik önlemleri alınabilir. Bu düzenlemeler devletin merkezi planlama birimleri tarafından sürekli olarak titizlikle yapılmalı, vatandaşlar bu konuda bilgilendirilmeli.

3.8. Evlilik ve Ebeveynlik Sertifikasyonu

Evlenmeye karar vermiş çiftler “evlilik okulu”na gitmek zorunda olmalı. Bu okulda birbirlerini tanımayı, evlilik kurumunun getirdiği sorumlulukları öğrenmelidir. Eğitim sonunda çiftlere psikolojik tetkikler uygulanarak evliliğe, birbirleriyle evliliğe hazır olup olmadıkları araştırılmalı ve her açıdan hazır olduklarına kanaat getirilenlere "evlilik

sertifikası" verilerek devlet tarafından desteklenmeye devam edilmeli. Bu okula devam edip sertifika almadan evlenenler ise tüm sorumluluğu kendileri üstlenerek bütün maddi gerekleri kendi maaşları ile karşılamak durumunda olmalı ya da vatandaşlık puanında cezai indirimlere gidilmeli. Bir çift çocuk sahibi olmaya karar verdiğinde öncelikle "ebeveynlik" okuluna başvurmalı, ebeveynlik konusunda eğitim almalı. Eğitim sonunda çiftin psikolojik ve tıbbi açıdan ebeveyn olmaya hazır olup olmadığı araştırılmalı ve hazır olanlara sertifika verilerek devlet desteğine hak kazanmalı.

3.9. Dini Özgürlükler

Din, vatandaşların bireysel özgürlükleri kapsamında değerlendirilmeli. Devlet herhangi bir vatandaşını diğerinden üstün göremeyeceği gibi herhangi bir dini de diğerinden üstün görmemeli, toplumun geneline etki etmeye muktedir kılmamalı. Ortak dini inançlara sahip vatandaşların dini vecibelerini yerine getirmek adına ihtiyaç duyacağı binaları yapmak, din mensubu vatandaşların sorumluluğunda olmalı. Devlet hiçbir dine ait bina, araç, gereç üretmemeli. Bu ihtiyaçlar din mensubu vatandaşların bireysel gelirlerinden ayıracakları paylarla kendileri tarafından temin edilmeli. Ancak devlet vatandaşının ihtiyaçlarını temin etme görevi çerçevesinde bina için yer, diğer kalemler için yöntem temin edebilir. Bir vatandaş grubu tarafından bir bölgede bir bina yapılması önerisi muhtarlık köprüsü üzerinden devlete iletilebilir. Bölgedeki diğer vatandaşlar da yine muhtarlık köprüsü üzerinden görüşlerini iletilebilirler ve görüş birliği sağlandığında kamuya ait uygun bir alan dini bina yapımı için tahsis edilebilir. Bütün bu aşamalardan geçerek ortaya konmuş bina veya sistem, vatandaşların inanç özgürlüğü çerçevesinde devlet koruması altına alınmalı ve yapılacak her türlü saldırı suç kapsamına alınmalı. Var olan dini amaca yönelik binaların kapasiteleri ile kullanıcı sayısı doğru orantılı olmalı. Dini binalar kapasitelerinin altında kullanılmak suretiyle atıl kalıp kalmadıkları periyodik olarak denetlenmeli, bu durumda olduğu tespit edilen binalar mimari yapılarına bakılmaksızın dini bina statüsünden çıkarılmalı, toplum yararına hizmet etmek üzere örneğin kütüphane, okuma odası veya başka bir kamu binasına dönüştürülmeli. Binaların bir grup tarafından kendi kaynaklarıyla yaptırılmış olmaları onları bu gruba ait yapmamalı, bütün binalar devletin malı olmalı.

3.10. Vergi

Devlet ile vatandaş arasında "vergi" konusuna giren herhangi bir faaliyet bulunmamalı. Vergi, yabancı kişi ve kurumlar için belirlenen bir

toplumsal gelir aracı olmalı.

3.11. Harcama Hakları

Vatandaşlar kendilerine ömür boyu sürecek şekilde bağlanmış olan vatandaşlık gelirini istedikleri gibi değerlendirme hakkına sahip olmalı. Ancak hiçbir vatandaş bu miktardan fazla harcama yapamıyor olmalı. Kimlik kartlarına aylık olarak tanımlanan bu miktarlar başka kimlik kartlarına transfer edilememeli. Harcanmamış miktarlar bir sonraki aya devredilmemeli. Örneğin; bir sonraki gelir yükleme zamanında vatandaşın kartında harcanmadan kalan 500 TL varsa bu miktar devlet hesabına geri ödenerek sıfırlanmalı, yeni aya ait 2000 TL yazılmalı. Ancak bu 500 TL için vatandaşın “vatandaşlık puanı”, belirlenen puan karşılığı ilave edilerek artırılmalı.

3.12. Yardım Organizasyonları

Devlet sınırları içinde yardım kuruluşu bulunmamalı zira tüm vatandaşlar zaten devlet koruması altında olmalı. Bu koruma ömür boyu geçim sıkıntısı, işsizlik, fakirlik v.b. korkusu olmayacak şekilde aylık vatandaşlık geliri garanti edilerek sunulmalı. Buna “doğal afet” gibi durumlar da dâhil olmalı. Devlet bu tür durumlarda vatandaşına anında yardım için gerekli olan tüm türlerdeki kaynağı yedekte tutmalı. Devlet “garanti” kavramını temsil ettiği için devlet sınırları içinde “sigorta” kavramı gereksiz olmalı.

3.13. Ekonomi

Devlet sınırları içinde ve dışındaki (dış temsilcilikler ve yabancı ülkelerdeki yatırımlar) bütün maddi değerler, vatandaşların ortak mülkiyetini bedenleştirdikleri devlete ait olmalı. Devlet bütün vatandaşlarının başta güvenlik olmak üzere barınma, beslenme, giyinme, eğitim, sağlık, huzur gibi temel ihtiyaçlarını temin edecek fiziksel üretimler yapan tesisler ve hammaddeler üretmek üzere çalışmalı. İş gücü bizatihi vatandaşlardan oluşmalı. Devlet, somut ekonomi araçlarını kullanarak somut bir sistem yürütmeli, farazî, kaydı değerlerle işlem yapmamalı. Devletin önceliği bütün ihtiyaçların devlet kaynakları ile karşılanmasını sağlamak olmalı. Devlet sınırları dışından sağlanan birimler varsa, ya bunları dâhili olarak temin etmek, ya da bu mümkün değilse ve bu ihtiyaç kalemi zaruri değilse kullanımını durdurarak alternatif üretmek için çalışmalı. Üreten de tüketen de aynı toplum olduğundan ürünlerin karşılığı olan değerler örneğin bir cepten çıkıp diğer cebe giriyormuş gibi devir daim yapacağından vatandaşlık gelirlerinin

ödenmesinde sıkıntı olması gibi bir durumla karşılaşılmaz. Devletin vatandaşların kimlik kartlarına tanımlanan vatandaşlık gelirleri dışında fiziksel bir para kullanmaya ihtiyacı olmaz. Ancak ithalat-ihracat işlemleri için döviz kullanılacağı aşikâr.

3.14. Milliyet

Devlet vatandaşlardan oluşur, dolayısıyla vatandaşların hangi ırktan, hangi dinden, hangi bölgeden, hangi kültürden olduklarının bir önemi olmamalı. Vatandaşın ırkı sadece sağlığını etkileyecek faktörleri öngörebilmek için kullanılacak bir veri değeri olarak kullanılmalı. Örneğin; bir ırka mensup vatandaş, o ırka mensupluğu dolayısıyla belli etkenlerin yoğun olabildiği bir gen havuzundan gelmiş olabilir ve bu sebeple bazı gıdalara, hava koşullarına, hastalık türlerine karşı fazladan korunaklı veya tersine zayıf olabilir. Bu farklılıklar vatandaşların bünyeleri itibariyle standart ihtiyaçların dışında ihtiyaçları olabildiği saptaması çerçevesinde değerlendirilmeli.

3.15. Sanat

Bireylerin üretimleri bireylerin yiyebileceği bir gıda maddesi gibi somut ihtiyaçları gideren türden olmayabilir. Bunun yerine bireylerin duygu dünyasına hitap eden, hislerini hareketlendiren, huzur veren soyut üretimler olabilir ki bunlar “sanat” ürünleri/hizmetleri başlığında değerlendirilmeli ve bu üretimler bilimsel buluş ve eylemler ile aynı değere sahip sayılmalı. Bu üretimlerin çoğunluğu etkilemesi ya da hoş hisler uyandırması gibi zorunluluklar olmamalı. Etkilenenleri rahatsız eden bir üretim de olabilmeli zira bir ürünün/faaliyetin “sanat” kapsamında olmasının ön koşulu, kendisinden başka insanların duygularını (olumlu ya da olumsuz) etkileme yetisidir. Ürünün/faaliyetin meydana getirdiği rahatsız edici etkiler, ilk anda fark edilemeyen, daha uzun vadede ortaya çıkan veya anlaşılan olumlu sonuçlar doğurabilir.

3.16. Turizm

Vatandaşların, iş ve eğitim gibi asli faaliyetler dışında dinlenme/eğlenme amacıyla yılda bir kez, maksimum 1 ay için yurt dışına gitme hakları olmalı. Bu çıkışların maliyeti aylık standart gelirin üstünde olabileceği ve kimlik kartıyla ödeme ülke dışında geçerli olmayabileceği için vatandaşa yeteri kadar döviz tahsis edilmeli. Bu tahsisin herhangi bir sebepten yetersiz kalması halinde vatandaş bunu devlete bildirmeli, devlet vatandaşa talep ettiği miktarda döviz mümkün olan uluslararası para transferi sistemlerinden birini kullanarak göndermeli. Vatandaş yurt

dışında yaptığı harcamaları olabildiğince belgelendirmek suretiyle yurda döndüğünde devlete bildirmeli. Bunu yurt dışındayken internet üzerinden de yapabilmeli. Esas olarak devlet vatandaşın beyanını esas almalı, ayrıca bir araştırma-soruşturma yapma gereği duymamalı. Ancak bu beyanlardan oluşan çerçeve vatandaşın bir sonraki yurt dışı çıkışında kullanacağı maddi kaynağı belirlemede kullanılmalı. Yanlış beyanda bulunduğu anlaşılan vatandaşın vatandaşlık puanı caydırıcı oranda silinmeli.

4. BAZI GİRİŞİMLER VE GİRİŞİMCİLERİ

Halkının mutluluğunu temin etmeyi hedefleyen devlet fikrini savunan Robert Owen, 1800 yılında daha 29 yaşındayken teorilerini gerçeğe dönüştürmek için giriştiği New Lanark atılımıyla “sosyalizmin öncülerinden” namıyla anılır oldu.

Owen’in her yönden verimsiz durumda bulunduğu New Lanark’ta giriştiği reformlar başlıca üç amaca yönelmişti:

1. İşçilerin ve ailelerinin yaşama koşullarını düzeltme,
2. Üretimi ve verimliliği artırma,
3. "Perişan bir toplumu" gerçekten mutlu bir endüstri topluluğu haline getirme.

Owen bu amaçlarına ulaşmak için New Lanark’ta, her şeyi kontrol eden "kendi hükümetini" kurduğunu söyler. Kendi deyimiyle, halkın karakteri üzerine zararlı etkileri olan çevreyi değiştirmek amacıyla, genel olarak insanları yönetmek için bulunduğu ilkeleri uygulayacak bir “hükümet” kurmak istemiştir (Aybay, a.g.e.:66-67).

İngiliz sanayi devrimiyle zengin olmuş bir fabrikatör olmasına rağmen, sahip olduğu refahı bütün vatandaşlara yayabilmek için kendi devleti nezdinde girişimlerde bulunup bütün servetini bu yolda harcamaktan çekinmemiştir. Onun bu kararlılığı pek çok çağdaşına ve takipçisine ilham vermiş, ülkemizde de onun yolundan gidenler de olmuştur.

1970’te yayınlanan bir kitapta, Owen’inkilere benzer bir ideal topluluğun kurulmasına, 20. yüzyılda Türkiye’de de çalışılmış olduğu açıklanmıştır. Kitapta verilen bilgiye göre, “Birlik” adındaki bu topluluk

Emin Türk Eliçin tarafından kurulmuş ve 12 yıl kadar yaşamıştır. Eliçin'in "Birlik"inde benimsenen ilkelere göre, üyeler güçlerinin yettiğince verecek, ihtiyacı olduğu kadar alacak, çocuklar Birlikçe okutulacaktı. Mevcut toplum düzeni içinde minyatür bir sosyalist düzen kurmayı amaç edinen bu "Birlik" ile Owen'in ideal toplulukları arasında açık bir benzerlik göze çarpmaktadır. (Bkz. Emin Türk Eliçin, *Kemalist Devrim İdeolojisi*, Ant Yayınları, 1970, s. 16-17. Bu bölüm, Asiye Eliçin tarafından yazılmıştır.) (Aybay a.g.e.:208).

SONUÇ

1820'de John Stuart Mill "temsil sistemi"ni "modern zamanların büyük keşfi" olarak tanımlamıştı (Dahl 2015:120). Temsili demokrasilerin sayısı hızla ve katlanarak arttı. Ancak Birinci Dünya Savaşı'ndaki ölümlerin yüzde onundan azı sivilken, ikinci Dünya Savaşı'nda sivil ölümlerin oranı toplam ölümlerin yarısına çıktı, 1990'larda sürdürülen savaşlarda ise yüzde sekseni aştı. Çoğunluğu etnik yapıda olan iç savaşlar, ölüme yol açma bakımından devletlerarası savaşları solladı. Bu savaşlarda yaklaşık 20 milyon kişi öldü, ama kesin rakamı bilmeye imkân yok (Chesterman, 2001: 2; Fearon & Laitin, 2003; Gurr, 1993, 2000; Harff, 2003; Markusen & Kopf, 1995: 27-34 rakam verme girişimlerinde bulunmuştur) (Mann 2012:4). Görünen o ki, Dünyanın "demokratik" devletleri vatandaşlarının huzur ve refahları bir yana, onların can güvenliklerini sağlamakta bile pek başarılı olamıyorlar.

Demokratik topluluklar ancak, insanın gerçek ihtiyaçlarını kavrayarak ve ciddiye alarak çocuklara, kendi empatik algılarına ve ihtiyaçlarına yönelik hakiki bir çocukluk yaşama imkânı sunarlar ve varlıklarını koruyabilirler. İnsanlık için kurtuluş budur. Bir yandan da çocuklarımızın emniyet ve huzurunu pekiştirmeliyiz. Yaşama yatırım yapmak, silahlanmayı ve savaşları finanse etmekten çok daha ucuza mal olacaktır. Bizim için yaşamın yolundan başka bir yol yok (Gruen, 2010:132).

Marx, sosyalizmi var olan devlet formlarına artık ihtiyaç duyulmadığı, sınıfsız komünist topluma geçiş aşaması olarak düşünür. Engels'e göre, sosyalizmin temsili demokrasisi ortadan kalkar ve yerine komünizmin doğrudan demokrasisi gelirken; ekonomik yaşam özgürlük ve eşitlik temeli üzerinde yeniden düzenlenecek, devlet herhangi bir devrime ihtiyaç duymaksızın kendi kendine sönmünecektir. Bu sınıfsız, devletsiz toplumu nihai hedef olarak belirlerken, Marksist düşünce ve anarşizm benzeşmektedir. Bununla birlikte, anarşistler devleti bir gecede yok etmek isterlerken, komünistler bunun giderek sönmüneceğini

yavaş ve aşamalı bir süreçte gerçekleşmesini beklerler. Belki bu açıdan bakarak “ideal devlet=olmayan devlet” denklemi üzerine de fikir üretilmeli.

KAYNAKÇA

- Anıl, Yaşar Şahin. (2006). Antik Çağda Demokrasinin Doğuşu. 1. Baskı. Kastaş Yayınevi. İstanbul.
- Aybay, Rona. (2005). Sosyalizmin Öncülerinden Robert Owen: Yaşamı, Eylemi, Öğretisi. 2. Baskı. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- Cadoux, Charles. (1988). Droit constitutionnel et institutions politiques, Paris, Cujas.
- Cassirer, Ernst. (1984). Devlet Efsanesi. 1. Baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Claessen Henri J.M.- Skalnik, Peter. (1993). Erken Devlet. İmge Yayınları. İstanbul.
- Dahl, Robert A. (2015). Demokrasi Üzerine. 3. Baskı. Phoenix Yayınları. Ankara.
- Dahrendorf, Ralf. (2015). Demokrasinin Bunalımları. 1. Baskı. İthaki Yayınları. İstanbul.
- Gruen, Arno. (2010). Demokrasi Mücadelesi. 1. Baskı. Çitlembik Yayınları. İstanbul.
- Heywood, Andrew. (2014). Siyaset. 14. Baskı. Ankara. Adres Yayınları.
- Jellinek, Georg. (1911). L’Etat moderne et son droit, Traduction française par Georges Fardis, V. Giard & Brière. Paris.
- Mann, Michael. (2012). Demokrasinin Karanlık Yüzü. 1. Baskı. İthaki Yayınları. İstanbul.
- Newey, Glen. (2008). Routledge Philosophy GuideBook to Hobbes and Leviathan, Routledge.
- Oppenheimer, Franz. (2005). Devlet. Phoenix Yayınları. Ankara.
- Sartori, Giovanni. (2014). Demokrasi Teorisine Geri Dönüş. 2. Baskı. Sentez Yayıncılık. İstanbul.
- Türk Hukuk Kurumu. (1944). Türk Hukuk Lügatı. Türk Hukuk Kurumu Yayınları. Ankara.